

PSYKIATRIIN 50 ÁR

söialari fôrleikavenjing, stak- og bólkaviðgerð og undirvísing av ymsum slag, bæði um ta avbjóðing ein hefur og fyri at læra at handfara avbjóðandi stóður øðrvísi.

Tað er gott at mæta øðrum, sum kenna til tær avbjóðingar, ein sjálv hefur, og á tann hátt kunna sparra um góð ráð. Ofta kenna fólk seg einsamøll við sín um avbjóðingum, og tí er tað mangan gevandi at kunna hitta onnur eisini.

Tabu og stigmatisering

Fyrr var ofta hildið, at ein sum hevði eina sálarsjúku ikki kundi gera nakað, ella at tey altíð fóru at hava tað ringt. Í dag halda vit okkum burturi frá at seta líkheitstekin millum persón og diagnosu.

Fólk hava ikki havt so stóra vitan um sálarsjúku, og tí kundi tað virka sum var tað nakað gátuført fyri nógv. Men eingin er ein diagnosa. Í onkrum tíðarskeiðum er tann rakti tarnaður av sjúkuni, men tey koma fyri seg aftur. Tí

er tað týðningarmikið at fáa vitan og kunning um sálarlíga heilsu út til fólk, og ikki minst at fáa avstigmatiserað sálarsjúku.

Tað gleðiliga í dag er, at fólk koma so nógv fyrr í viðgerð nú, soleiðis at tey ikki eru so merkt av sínari sjúku.

Onkur sjúka kann gera, at ein missir grundleggjandi fôrleikar, og vit vita, at skjót viðgerð kann fyrbyggja hesum. Vit kunnu fyrbyggja longri sjúkraregu, sum so eisini krevur longri viðgerðartíð osfr. Tabu og stigmatisering er heldur ikki líka stórt, sum tað var fyrr, og yvirskipað haldi eg, at vit fôrka okkum rætta vegin. Stigmatisering og tabu er tað tíverri nógv av innan psykiatri, men av tí at fólk eru meir opin, minkar stigmatiseringin.

Birgit greiðir frá, at tað ger ein mun, tá kend fólk stíga fram og fortelja sína søgu, serliga tá tað eru aðrir fôrroyingar, sum fortelja. Tað er umráðandi at fáa tær positivu søgurnar fram, tí tær gera mun og kveikja vón.

Fyrr var fatanin tann, at um tú vart rakt av sálarsjúku, fôrta tú altíð at “vera” sálarsjúk. Í dag vita og siggja vit, bæði í tí dagliga og í granskingini, at tað langt frá er so. Tað ber til at koma seg og at hava eitt vanligt lív, hóast tú hevur sálarlígar avbjóðingar. Men tað er týðningarmikið at fáa røttu hjálpinu sum skjótast fyri at fyrbyggja, at sjúkan ger óneyðugan skaða.

Vit vóru heldur ikki so varðug við leiklutin hjá teimum avvarðandi fyrr – vit hugsaðu ikki um tey avvarðandi sum ein stuðul fyri tann, sum hevði avbjóðingar ella var sjúk. Í dag er øðrvísi. Nú leggja vit okkum eftir at hava avvarðandi við sum samstarvspartar í gongdini hjá sjúklinginum at koma seg aftur. Vit hava í dag eisini eitt starvsfólk, ið er sett sum avvarðandi umboð, sum burturav tekur sær av at tosa við avvarðandi um teirra tørv undir slíkum umstøðum.

Opinleiki og tolsemi

Tað krevur ávísing frá kom-

munulækna at koma í viðgerð á Psykiatriska deplinum. Síðan verður stóða tikið til, hvør viðgerð er best, og ein ætlan verður síðani lögð um uppfylging hjá møguligum lækna, sálarfrøðingi, økispsykiatri, viðgerð við uppfylgjandi samrøðu við sjúkrarøktarfrøðing osfr.

Í ambulantu viðtaluni fyri vaksan, er talan um fólk yvir 18 ár, og í lötuni eru á leið 1.200 fólk knýtt at Psykiatriska deplinum. Tilsamans starvast 22 starvsfólk á Psykiatriska ambulatoriinum, harav 12 í Økispsykiatriini. Harumframt eru onnur, sum eisini eru knýtt at ambulantu viðgerðini, tað veri seg lækna, sálarfrøðingar, ergo- og fysioterapeutar og onnur við.

Samstundis sum tað sæst eitt jaligt rák, við tað at fólk eru alsamt meir opin um sínar sálarlígu avbjóðingar, sæst eisini ein munur á, at nakað er lættari at tosa um enn annað, tá tað kemur til sálarlígar sjúkur.

Tað vísir seg, at ótti, angist og tunglyndi eru lættari at tosa um, enn eitt nú psykosur.

Opinleikin hjá fólkum er við til at skapa meir uppmærkssemi um stóðuna hjá fólkum, sum hava sálarlígar avbjóðingar og er á tann hátt við til at minka um tabu og stigmatisering. Somuleiðis er eisini at gleðast um, at í samfelagnum sum heild er eisini størri tolsemi og vilji til at geva fólkum møguleikan at koma út á arbeiðsmarknaðin.

Øll hava nakað tey kunnu bjóða inn við, og vit hava øll tørv á at hoyra til, og at onkur hevur tørv á okkum. Eg siggi tað sum part av míni uppgávu at arbeiða út frá tí fatan, at sjúklingurin kann koma fyri seg. Í dag snýr tað seg um at koma skjótt í viðgerð, soleiðis at ein kemur fyri seg so skjótt sum til ber, uttan at ein noyðist at gevast við skúlagongd ella arbeiði. At ein kann varðveita ein gerandisdag, hóast ein til tíðir kann hava sálarlígar avbjóðingar.